

วารสารอิเล็กทรอนิกส์
ทางการศึกษา

OJED, Vol. 15, No. 2, 2020. Article ID: OJED-15-02-031
Article Info: Received 31 July, 2018; Revised 14 September, 2018; Accepted 14 September, 2018

OJED
An Online Journal
of Education
www.tci-thaijo.org/index.php/OJED

การพัฒนาแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคม เพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อ ของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

Development of a Thinking-Based Learning Model with Social Networking Sites to Enhance Media Literacy of Undergraduate Students

ณัชชา ปกใจเฟื่องฟู *

Natcha Porkitfuangfoo

ประกอบ กรณีกิจ **

Prakob Koraneekid

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อออกแบบและพัฒนาแบบการเรียนรู้ โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคม เพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 คน และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน โดยเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา และผู้เชี่ยวชาญด้านการรู้เท่าทันสื่อ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ และแบบประเมินรูปแบบ

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์และสังเคราะห์จากศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีการเรียนรู้ โดยใช้การคิดเป็นฐาน สื่อเครือข่ายสังคม และด้านการรู้เท่าทันสื่อ โดยสามารถสรุปได้เป็น 2 ส่วน ได้แก่ องค์ประกอบของรูปแบบประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) วัตถุประสงค์การเรียนรู้ 2) การวิเคราะห์เนื้อหา 3) สื่อเครือข่ายสังคมและสื่อการเรียนการสอน 4) การจัดการเรียนรู้โดยใช้ความคิดเป็นฐาน และ 5) การประเมินผล ส่วนขั้นตอนการเรียนการสอนมี 8 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1) การเตรียมการจัดการเรียนรู้ 2) ตั้งประเด็นคำถาม 3) เรียนรู้ถึงการรู้เท่าทันสื่อ 4) สืบค้นจากสื่อ 5) การวิเคราะห์ วิพากษ์สื่อ 6) แลกเปลี่ยนความคิด อภิปรายร่วมกัน 7) สรุปความคิดร่วมกัน และ 8) การวัดและประเมินผล และผู้ทรงคุณวุฒิได้ประเมินว่า มีความเหมาะสมในระดับมาก ($M = 4.41$, $SD = 0.53$)

คำสำคัญ: การเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐาน, สื่อเครือข่ายสังคม, การรู้เท่าทันสื่อ

*นิสิตมหาบัณฑิตสาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา ภาควิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

*Graduate Student of Educational Technology and Communications Division, Department of Educational Technology and Communications, Faculty of Education, Chulalongkorn University

E-mail Address: p.natcha.4133@gmail.com

**อาจารย์ประจำสาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา ภาควิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

**Lecturer of Educational Technology and Communications Division, Department of Educational Technology and Communications, Faculty of Education, Chulalongkorn University

E-mail Address: prakob.k@chula.ac.th

ISSN 1905-4491

Abstract

The purpose of this research study was to design and develop a thinking-based learning model of social networking sites in order to enhance media literacy of undergraduate students. The samples for this survey consisted of seven experts and five advisors in the field of educational technology. The research instruments consisted of the expert interview form and the model evaluation form.

The result of this study is the model, consisting of five elements and eight steps. The five elements are: 1) Learning Objectives 2) Content Analysis 3) Social Networking Sites and Instructional Media 4) Thinking-Based Learning, and 5) Evaluation; the eight steps are: 1) Preparation of the Learning Management System 2) Questioning 3) Media Literacy Learning 4) Searching the Media 5) Analysis and Media Critique 6) Exchange of ideas and Discussion 7) Conclusion, and 8) Assessment and Evaluation. The evaluation showed the result to be at a high level. ($M = 4.41$, $SD = 0.53$)

Keywords: thinking-based learning, social networking sites, media literacy

บทนำ

ปัจจุบัน “สื่อ” ได้เข้ามามีอิทธิพลอย่างมากต่อการดำเนินชีวิตของคนในสังคม ซึ่งถือว่า สื่อนี้เป็นกระจกสะท้อนสภาพของสังคม และเปรียบเสมือนเครื่องมือที่มีบทบาทสำคัญต่อการสร้างค่านิยม เจตคติ ทักษะการรับรู้ของประชาชนในสังคม รวมถึงยังส่งผลต่อการสร้างอัตลักษณ์ ภาพลักษณ์ของชาติ โดยขึ้นอยู่กับสื่อที่ได้นำเสนอข้อมูลข่าวสารออกมาในลักษณะใด (สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ [กสทช], 2556) ปัจจุบันนี้เราได้รับข้อมูลข่าวสารมากมาย ไม่ว่าจะเป็นการโฆษณาสินค้า ผลิตภัณฑ์ บริการต่าง ๆ ข่าวสารสถานการณ์ทั่วโลก ตลอดจนความเชื่อและค่านิยมต่าง ๆ ที่เกิดกำลังขึ้นในปัจจุบันตลอดเวลา อีกทั้งอุปกรณ์เทคโนโลยีการสื่อสารต่าง ๆ ได้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง รวมถึงอินเทอร์เน็ต (internet) นั้นได้เข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันมากขึ้น ส่งผลให้เกิดความสะดวก ความคล่องตัว ความรวดเร็วในการติดต่อสื่อสาร การทำกิจกรรมต่าง ๆ รวมถึงการแพร่กระจายของข้อมูลข่าวสาร โดยเฉพาะการติดต่อผ่านสื่อสังคมออนไลน์ (social network) ถึงกระนั้นข้อมูลข่าวสารเหล่านั้นอาจเป็นข้อมูลเท็จ ไม่เป็นความจริง ไม่มีความน่าเชื่อถือ ถ้าหากเราขาดการคิดวิเคราะห์ ไตร่ตรองอย่างมีวิจารณญาณในการเลือกรับรู้ข้อมูลข่าวสารนั้น ซึ่งอาจทำให้เราได้รับข้อมูลข่าวสารที่ผิดพลาดและไม่เป็นความจริง ส่งผลให้เกิดความรู้ ความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน ไปจนถึงเกิดความความคิด ความเชื่อ ทักษะ และค่านิยมที่ผิด ๆ ขึ้นมาได้ ดังนั้น “การรู้เท่าทันสื่อ” (media literacy) จึงเป็นทักษะด้านเทคโนโลยีและสารสนเทศหนึ่งที่มีความสำคัญในสังคมยุคโลกาภิวัตน์ที่กล่าวถึงความสามารถในการเข้าถึง (access) การเข้าใจ (understand) การประเมิน (evaluate) และการสร้างสรรค์ (create) ต่อเนื้อหาสื่อในรูปแบบที่หลากหลายภายใต้บริบทที่แตกต่างกัน ดังนั้น ผู้เรียนควรมีการเรียนรู้ ฝึกฝน และพัฒนา เพื่อให้มีการคิดวิเคราะห์ ไตร่ตรองอย่างมีวิจารณญาณในการเลือกรับข่าวสารจากสื่อต่าง ๆ และนำข้อมูลเหล่านั้นไปใช้ให้เกิดประโยชน์และต่อยอดความรู้ได้ โดยผู้ที่มีทักษะการรู้เท่าทันสื่อนั้น สามารถมีทางเลือกในการบริโภคและการใช้ชีวิตประจำวันมากขึ้น เนื่องจาก เราสามารถคัดเลือกและจัดการกับสื่อ และข้อมูลข่าวสารที่เข้ามาหาได้ สามารถวิเคราะห์แยกแยะได้ว่า สื่อที่ดีหรือไม่ ข้อมูลในสื่อเป็นจริงหรือเท็จ มีความเหมาะสม น่าเชื่อถือหรือไม่ นอกจากนั้น การรู้เท่าทันสื่อ คือ การสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของสื่อในสังคม รวมทั้งทักษะสำคัญในการสอบถามหาข้อมูลและแสดงออก ซึ่งความคิดเห็นของประชาชนที่เป็นไปตามระบอบประชาธิปไตย (อุษา บิ๊กกินส์, 2555; European Commission, 2007; Thoman & Jolls, 2008; Wilson et al., 2011)

การจัดการการเรียนรู้การสอนโดยเน้นกระบวนการคิด (Thinking-Based Learning) คือ การดำเนินการเรียนการสอน โดยเน้นผู้สอนใช้รูปแบบ วิธีการ และเทคนิคการสอนต่าง ๆ กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความคิดขยายต่อเนื่องจากความคิดเดิมที่มีอยู่ในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง โดยมีแนวคิดว่าการกระบวนการคิดเป็นกระบวนการทางสติปัญญา จำเป็นต้องอาศัยสิ่งเร้าและสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม การฝึกทักษะการคิด การใช้ลักษณะการคิดแบบต่าง ๆ รวมทั้งกระบวนการคิดที่หลากหลายจะช่วยให้เกิดการคิดอย่างจริงจังและอย่างมีเป้าหมายของผู้เรียน เป็นไปอย่างมีคุณภาพมากขึ้น โดยมีตัวบ่งชี้ดังนี้ ได้แก่ 1) ผู้สอนและผู้เรียนต้องมีปฏิสัมพันธ์กัน 2) ผู้สอนมีการใช้รูปแบบ วิธีการ หรือเทคนิคการสอนในการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความคิดขยายจากความคิดเห็นเดิมจากลักษณะใดลักษณะหนึ่ง 3) ผู้สอนมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการคิด และกระบวนการคิดตามความเหมาะสมของพื้นฐานของผู้เรียน 4) ผู้สอนมีการให้โอกาส และเวลาแก่ผู้เรียนการใช้ความคิดและแสดงความคิด 5) ผู้สอนและผู้เรียน หรือผู้เรียนและผู้เรียน มีการอภิปรายโต้ตอบกันเกี่ยวกับความคิดที่เกิดขึ้นในการเรียนการสอน 6) ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันสรุปประเด็นที่ได้จากกระบวนการคิดที่เกิดขึ้นในการเรียนการสอน และ 7) ผู้สอนมีการวัดและประเมินผลการเรียนทั้งทางด้านเนื้อหาสาระและกระบวนการคิด (ทิตินา แคมมณี, 2550; Swartz, 2008)

เครื่องมือในการฝึกให้ผู้เรียนคิดเป็นสิ่งสำคัญ สามารถจุดประกายให้ผู้เรียนเกิดความใคร่รู้ ใคร่แสวงหาความรู้ต่อไปไม่มีที่สิ้นสุด ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการตระหนักนึกคิดมากกว่าการจำ การตั้งคำถามจึงเป็นเครื่องมือที่เป็นประโยชน์หลายอย่าง เช่น ช่วยเร้าความสนใจใคร่รู้ กระตุ้นให้เกิดจินตนาการ และเป็นแรงจูงใจให้ผู้เรียนให้ค้นหาความรู้ใหม่ เป็นการกระตุ้นความคิดและการใช้เหตุผลของผู้เรียน เน้นการแก้ปัญหา การนำไปประยุกต์ใช้ และการพัฒนาทักษะการคิด และยังเป็นการทำท่ายให้ผู้เรียนคิด ช่วยปรับมโนทัศน์ให้มีความชัดเจน นำไปสู่การแก้ปัญหาในบทเรียน ประสิทธิภาพของการเรียนการสอน คุณภาพของการอภิปรายและการตอบ นอกจากนี้การฝึกให้ผู้เรียนถามตนเองเพื่อตรวจสอบความคิดของตนเอง เป็นการรู้คิดขั้นสูงและเป็นการฝึกคิดเรื่องการคิด (meta-cognition) (ชนาธิป พรกุล และ สุพิน บุญชูวงศ์, 2554; สุกัญญา ศรีสืบสายม, 2551)

เทคนิคการใช้ภาษาเพื่อการคิด (questioning) เป็นเทคนิคกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนากระบวนการทางความคิดของผู้เรียน ก่อให้เกิดการเรียนรู้ที่พัฒนาทักษะการคิดการตีความ การไตร่ตรอง การถ่ายทอดความคิดความเข้าใจ สามารถนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงการจัดกระบวนการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี โดยผู้สอนป้อนคำถามในลักษณะต่าง ๆ ที่เป็นคำถามที่ดี สามารถพัฒนาความคิดผู้เรียน ถามเพื่อให้ผู้เรียนใช้ความคิดเชิงเหตุผล วิเคราะห์ วิจารณ์ สังเคราะห์ หรือ การประเมินค่า เพื่อจะตอบคำถามเหล่านั้น ซึ่งลักษณะคำถามที่ดีช่วยส่งเสริมการเรียนรู้และจุดประกายสู่คำถามอื่น ๆ และสร้างความสนใจ ใคร่หาคำตอบ ประกอบด้วยการคิดสร้างสรรค์ (creative thinking) และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (critical thinking) อยู่เหนือความจำเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานทั่วไป ก่อให้เกิดการทำท่าย แต่ไม่คุกคามมากเกินไป มีความเหมาะสมต่อสถานการณ์การเรียนรู้ และผู้เรียน ก่อให้เกิดความรู้ (Knowledge) และสร้างสิ่งเชื่อมโยง ดึงให้ผู้เรียนได้คิด ไตร่ตรองและวางแผน (ญาณกร สุทัศนมาลี และ สุเนตร สืบคำ, 2553; สมศักดิ์ สันธะเวชญ์, 2542; Swartz et al., 2008)

ปัจจุบันนี้สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) นั้นมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต กระบวนการทำงานและการเรียนของมนุษย์ในปัจจุบัน ก่อให้เกิดสังคมยุคสารสนเทศที่ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการทำงาน เนื่องจากสามารถติดต่อสื่อสารที่คล่องตัว รวดเร็ว สะดวก รวดเร็ว ประหยัดค่าใช้จ่าย ใช้งานง่าย ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างกันในสังคมได้อย่างต่อเนื่องทั้งข้อความ ภาพนิ่ง และภาพเคลื่อนไหวกับคนที่อยู่ในสังคมเดียวกันได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ รวมถึงการใช้ประโยชน์

ร่วมกันในสังคมมนุษย์ เช่น การติดต่อสื่อสาร การแบ่งปันความรู้ การจัดการความรู้ เป็นต้น (เชมณัฐ มิ่งศิริธรรม, 2553; อรรณ วงศ์แก้วโพธิ์ทอง, 2553; Churchill, 2012; Eley & Tilley, 2009; Warr, 2008)

การศึกษาสภาพปัญหา เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องข้างต้นพบว่า สื่อเครือข่ายสังคมนั้นเข้ามามีบทบาทต่อสังคมปัจจุบันเป็นอย่างมาก ผู้คนสามารถติดต่อสื่อสาร แลกเปลี่ยนข้อมูลความคิดเห็น รวมทั้งการรับรู้เข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้รวดเร็วและตลอดเวลา อีกทั้งผู้ใช้สามารถรับข้อมูลข่าวสารได้จากหลากหลายช่องทาง แต่ถ้าหากผู้ใช้นั้นมีความรู้เท่าไม่ถึงการณ์หรือไม่มีทักษะการรู้เท่าทันสื่อที่เพียงพอ ส่งผลให้เกิดความรู้ความเข้าใจ ที่ผิดพลาดและคลาดเคลื่อนไปจากความจริงได้ จนนำไปสู่การเกิดแนวคิด ทัศนคติ ค่านิยม ความเชื่อที่ผิดแปลกไป ดังนั้น ผู้ใช้จำเป็นต้องมีการฝึกฝนคิดวิเคราะห์ คิดวิจารณ์ญาณ และสามารถประเมินค่าสื่อและข้อมูลต่าง ๆ ที่เข้ามาได้ ซึ่งสอดคล้องกับหลักการการจัดการการเรียนรู้การสอนโดยเน้นกระบวนการคิด (Thinking-Based Learning) โดยมีหลักการเน้นให้ผู้เรียนเรียนรู้ ฝึกฝน และพัฒนากระบวนการและทักษะการคิด อีกทั้งยังนำเทคนิคภาษาเพื่อการคิดและเทคนิคการตั้งคำถามเข้ามาร่วม เพื่อเป็นการจุดประกายและกระตุ้นให้ผู้เรียนได้มีการฝึกฝนการคิด สามารถพัฒนากระบวนการคิด ทัศนคติของตนเองขึ้นมา อาจนำไปสู่การต่อยอดพัฒนาความรู้ในด้านต่าง ๆ ได้ โดยได้ใช้สื่อเครือข่ายสังคมเข้ามาเป็นเครื่องมือในการจัดการเรียนการสอน เนื่องจากเป็นเครื่องมือที่มีอิทธิพลต่อสังคมปัจจุบัน และเป็นช่องทางในการรับข้อมูลข่าวสารหลักที่คนส่วนใหญ่นิยมเข้าถึงได้ง่าย นอกจากนี้สื่อเครือข่ายสังคมยังมีลักษณะเด่นทั้งในด้านการเข้าถึง การสืบค้นหาข้อมูล และการแลกเปลี่ยนแบ่งปันข้อมูล ความคิดเห็น สามารถสนับสนุนกระบวนการและขั้นตอนการสอนของรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐาน โดยเน้นให้ผู้เรียนนั้นได้มีการสืบค้น แบ่งปันและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ได้ อาจส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการคิดและพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อได้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงความสนใจและศึกษาการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคม เพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาในระดับปริญญาบัณฑิต เพื่อนำรูปแบบที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้เป็นข้อมูลและแนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอนด้านการคิด และการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์

เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคม ส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อและส่งเสริมการรู้เท่าทันของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

วิธีการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ และแบบประเมินรูปแบบการเรียนรู้ด้วยสื่อเครือข่ายสังคมกับรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคม ส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อและส่งเสริมการรู้เท่าทันของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต ประเมินโดยใช้มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) 5 ด้านคือ 1) ภาพรวมของรูปแบบฯ 2) องค์ประกอบของรูปแบบฯ 3) ขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนตามรูปแบบฯ 4) เครื่องมือที่ใช้ในรูปแบบฯ 5) การใช้งานรูปแบบฯ

ตัวอย่าง

ตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญในการสัมภาษณ์ จำนวน 7 คน และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) ได้แก่ 1) ผู้เชี่ยวชาญด้านการใช้สื่อเครือข่ายสังคมในการจัดการเรียนการสอน และ 2) ผู้เชี่ยวชาญด้านการรู้เท่าทันสื่อ

ขั้นตอนในการดำเนินการ มีดังนี้

1. ศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคม เพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต โดยศึกษาเอกสารแนวคิด หลักการ ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่อง การจัดการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการคิด (thinking-based learning) เทคนิคการใช้ภาษาเพื่อการคิด (language of thinking) เทคนิคการใช้คำถาม (questioning) เครือข่ายสังคมออนไลน์ (social networking sites) และการรู้เท่าทันสื่อ (media literacy)
2. วิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้มาจากศึกษาในข้อ 1
3. นำผลการวิเคราะห์เนื้อหา มาสังเคราะห์เป็นร่างรูปแบบการเรียนรู้ โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคม เพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต
4. นำร่างรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคม เพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต ให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ได้ตรวจพิจารณาและให้ข้อเสนอแนะ แล้วนำกลับมาแก้ไขปรับปรุง
5. นำร่างรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคม เพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต แก่ไปตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ แล้วนำไปสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 7 ท่าน ซึ่งได้มาจากการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) ได้แก่ 1) ผู้เชี่ยวชาญด้านการใช้สื่อเครือข่ายสังคมในการจัดการเรียนการสอน และ 2) ผู้เชี่ยวชาญด้านการรู้เท่าทันสื่อ เพื่อตรวจพิจารณาและประเมินรูปแบบฯ แล้วนำให้ข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญนำมาแก้ไขปรับปรุง
6. แก้ไขและปรับปรุงรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคม เพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต ตามคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
7. ประเมินและรับรองร่างรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคม เพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต โดยให้ผู้ประเมิน จำนวน 3 ท่าน รับรององค์ประกอบขั้นตอนของรูปแบบ และประเมินภาพรวมของรูปแบบ ซึ่งได้มาจากการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) ได้แก่ 1) ผู้เชี่ยวชาญด้านการใช้สื่อเครือข่ายสังคมในการจัดการเรียนการสอน และ 2) ผู้เชี่ยวชาญด้านการรู้เท่าทันสื่อ

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์

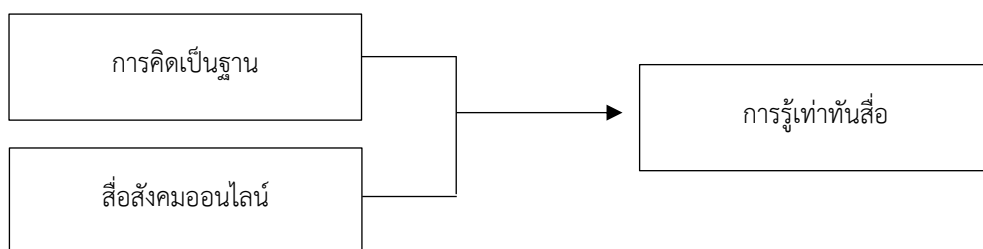
วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการพิจารณาความเหมาะสมและความสอดคล้องของเนื้อหา ประเด็น สัมภาษณ์ที่ได้รับจากการเก็บรวบรวมข้อมูลในการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ นำมาเทียบกับแนวคิดหลักแล้วนำมาปรับปรุงแบบ องค์ประกอบ และขั้นตอนการเรียนการสอนของรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคม เพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

2. การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบประเมินรับรองรูปแบบฯ

การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบประเมินรับรองรูปแบบฯ ผู้วิจัยนำคะแนนที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูล มาคำนวณเป็นค่าสถิติ โดยหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วนำข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไขรูปแบบให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ภาพ 1

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัย

รูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคม เพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนิสิต นักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต แบ่งออกเป็น 5 องค์ประกอบ ดังนี้

1. วัตถุประสงค์การเรียนรู้ หมายถึง การกำหนดสิ่งที่ต้องการให้ผู้เรียนมีหรือบรรลุ ซึ่งมีทั้งด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติ รวมถึงจุดมุ่งหมายและขอบเขตในการจัดการเรียนการสอน เพื่อมุ่งสู่การเกิดผลสัมฤทธิ์ตาม วัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้ โดยกำหนดวัตถุประสงค์ตามหลักการการรู้เท่าทันสื่อ คือ เพื่อให้ผู้เรียน

- 1.1 สามารถเข้าถึงสื่อ สามารถรับรู้และเข้าใจเนื้อหาของสื่อประเภทต่าง ๆ ได้
- 1.2 สามารถคิดวิเคราะห์ วิพากษ์ ตีความเกี่ยวกับเนื้อหาและรูปแบบของสื่อได้
- 1.3 สามารถตระหนัก คิดอย่างมีจิตวิจรรย์ญาณในการเลือกใช้สื่อได้
- 1.4 สามารถประเมินคุณค่าของสื่อได้

2. การวิเคราะห์เนื้อหา หมายถึง การวิเคราะห์เนื้อหาที่ผู้เรียนต้องเรียนรู้นั้นมีลักษณะอย่างไร รายวิชา ที่สอนเป็นมีเนื้อหาอย่างไร เพื่อให้สามารถมาปรับใช้ในการตั้งคำถามและการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับเนื้อหาวิชา

3. สื่อเครือข่ายสังคมและสื่อการเรียนการสอน หมายถึง การนำสื่อเครือข่ายสังคมมาใช้ในการเรียน การสอน เพื่อเป็นสื่อในการเรียนการสอน จัดเก็บและบันทึกร่องรอยการเรียนรู้ และสะท้อนความคิดของ ผู้เรียน อีกทั้งยังเป็นช่องทางการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้เรียนกับผู้สอนและผู้เรียนด้วยกัน สำหรับสื่อการเรียน การสอนนั้น เป็นเครื่องมือในการจัดการเรียนการสอนที่อำนวยความสะดวกแก่ผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนเกิดการ เรียนรู้และสามารถบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น วิดีโอ ใช้ในการนำเสนอเนื้อหา โดยจะเน้นในเรื่อง ของการเรียนรู้เท่าทันสื่อ เป็นต้น

4. การจัดการเรียนรู้โดยใช้ความคิดเป็นฐาน หมายถึง การใช้รูปแบบ วิธีการสอน และเทคนิคการสอน ต่าง ๆ ที่กระตุ้นและขยายความคิดผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง โดยต้องมีการตั้งคำถามให้กับผู้เรียน โดยเลือกใช้ เทคนิคการใช้ภาษาเพื่อการคิด เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดและขยายความคิดอย่างต่อเนื่อง สำหรับในการ ออกแบบคำถามนั้นจะต้องมีความเฉพาะเจาะจง เทียงตรง ตรงประเด็น และเน้นในสิ่งที่ผู้เรียนต้องการเรียนรู้ เพื่อทำให้ผู้เรียนเกิดความคิดและสามารถต่อยอดความคิดของผู้เรียน รวมไปถึงให้ผู้เรียนเกิดความคิดอย่างมี วิจรรย์ญาณโดยมีองค์ประกอบในการจัดการเรียนรู้ ดังนี้

การเข้าถึงและสืบค้นของผู้เรียน หมายถึง เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เข้าถึงและมีการสืบค้นค้นคว้าหา ข้อมูลจากแหล่งข้อมูลจากสื่อในรูปแบบต่าง ๆ

การวิเคราะห์ วิพากษ์ และประเมินค่าสื่อ หมายถึง การจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้มีโอกาส ฝึกฝนการคิดวิเคราะห์ วิพากษ์สื่อว่าสื่อที่นำมาเรียนมีความถูกต้อง น่าเชื่อถือหรือไม่ รวมถึงการประเมินค่าสื่อว่า สื่อที่นำมาเรียนมีคุณภาพและความเหมาะสมหรือไม่

การแลกเปลี่ยนความคิด อภิปราย และสรุปความคิดร่วมกัน หมายถึง การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและอภิปรายทั้งระหว่างผู้เรียนกับผู้สอนและผู้เรียนด้วยกันเอง หลังจากนั้นให้ผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันสรุปประเด็นความคิดที่ได้จากกระบวนการคิดที่เกิดขึ้นในการเรียนการสอน

การสะท้อนความคิดของผู้เรียน หมายถึง การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สะท้อนความคิดของตนเองออกมาว่าผู้เรียนมีความคิดอย่างไรในประเด็นต่าง ๆ เกิดการความเปลี่ยนแปลงและขยายความคิดหรือไม่ ทำให้ผู้สอนสามารถวัดและประเมินผลความคิดของผู้เรียน และการตระหนักรู้ในเรื่องการรู้เท่าทันสื่อมากขึ้นเพียงใด

5. การประเมินผล หมายถึง การวัดและประเมินผลในเรื่องการรู้เท่าทันสื่อก่อนและหลังของผู้เรียน เพื่อศึกษาความคิดของผู้เรียนทั้งก่อนและหลังเรียนผู้เรียนมีความเปลี่ยนแปลงการรู้เท่าทันสื่อมากขึ้นเพียงใด และแนวโน้มที่เกิดการรู้เท่าทันสื่อเป็นอย่างไร

การเรียนการสอนของรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต แบ่งออกเป็น 8 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การเตรียมการจัดการเรียนรู้ หมายถึง การกำหนดขอบข่ายการจัดการเรียนการสอน โดยผู้สอน มีหน้าที่ในการจัดกระบวนการเรียนการสอน ดังนี้ 1) วิเคราะห์ผู้เรียน เนื้อหาบทเรียน วัตถุประสงค์การเรียนรู้ 2) กำหนดการใช้คำถาม ระดับคำถามให้เหมาะสมกับผู้เรียน 3) กำหนดเทคนิควิธีการสอนและกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมและสอดคล้องกับผู้เรียน เนื้อหา และวัตถุประสงค์การเรียนรู้ และ 4) จัดเตรียมสื่อการเรียนการสอน แหล่งการเรียนรู้ และเครื่องมือวัดและประเมินผล

ขั้นที่ 2 ตั้งประเด็นคำถาม หมายถึง การเปิดประเด็นความคิด โดยมีการจัดกิจกรรมที่เน้นการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในการเรียน โดยมีการกำหนดเทคนิค วิธีการ การใช้สื่อประกอบในการใช้คำถาม เพื่อเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการคิด ทบทวน แสดงความคิดเห็นให้ผู้เรียนนำความรู้เดิมมาเชื่อมโยงกับความรู้ใหม่

ขั้นที่ 3 ขั้นเรียนรู้ถึงการรู้เท่าทันสื่อ หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้านการเรียนรู้เท่าทันสื่อโดยยังคงใช้คำถามในการขยายและต่อยอดความคิดของผู้เรียน และให้ผู้เรียนได้เรียนรู้การรู้เท่าทันจากสื่อต่าง ๆ เช่น เอกสารประกอบการสอน เว็บไซต์ วิดีทัศน์ที่เกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อ เป็นต้น ด้านผู้สอนจำเป็นต้องให้ผู้เรียนได้รู้จักว่า การรู้เท่าทันสื่อคืออะไร และทำให้ผู้เรียนตระหนักถึงการรู้เท่าทันสื่อ โดยจัดให้มีการจัดกิจกรรมผ่านเว็บไซต์สำหรับการจัดการเรียนการสอนและสื่อเครือข่ายสังคม

ขั้นที่ 4 สืบค้นจากสื่อ หมายถึง ขั้นที่ให้ผู้เรียนสืบค้นหาข้อมูลบนอินเทอร์เน็ตจากเว็บไซต์ สื่อเครือข่ายสังคม หรือสื่ออื่น ๆ เกี่ยวกับเรื่องที่กำลังศึกษาในรายวิชา เพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการเรียนต่อไป

ขั้นที่ 5 การวิเคราะห์ วิพากษ์สื่อ หมายถึง เมื่อผู้เรียนได้ข้อมูลที่ได้จากการสืบค้นแล้ว หลังจากนั้นผู้สอนเป็นคนตั้งประเด็นคำถาม โดยให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์และสะท้อนความคิดของผู้เรียนออกมาบนสื่อเครือข่ายสังคม และผู้สอนคอยแนะนำชี้แนะและกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดทักษะการรู้เท่าทันสื่อด้วยคำถาม เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการคิดวิเคราะห์เกี่ยวกับข้อมูลจากสื่อที่ได้มานั้น มีความถูกต้อง น่าเชื่อถือหรือไม่ สามารถเลือกคัดกรองข้อมูลได้ตามที่ตนต้องการหรือไม่ และตีความเนื้อหาของสื่อได้อย่างไร ส่งผลให้ทักษะการรู้เท่าทันสื่อของผู้เรียนมีการพัฒนามากขึ้น

ขั้นที่ 6 แลกเปลี่ยนความคิด อภิปรายร่วมกัน หมายถึง การจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนความคิดของตนเองและอภิปรายระหว่างผู้สอนและผู้เรียนด้วยกัน เพื่อให้เกิดการขยายความรู้ความเข้าใจใน

เรื่องการเรียนรู้การรู้เท่าทันสื่อ อีกทั้งยังทราบถึงการเรียนรู้ด้านการรู้เท่าทันสื่อของผู้เรียน โดยสามารถทำได้ในรูปแบบการจัดภายในห้องเรียนหรือบนสื่อเครือข่ายสังคม

ขั้นที่ 7 สรุปความคิดร่วมกัน หมายถึง หลังจากเสร็จสิ้นการเรียนการสอนจำเป็นต้องมีการสรุปความรู้ ความคิด ผลการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้ ประโยชน์ที่ได้รับในการเรียน โดยผู้สอนควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการสรุปความรู้ความคิด ภาพรวมของสิ่งที่ได้เรียนรู้ สาระ ความสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อ ในขั้นตอนนี้ผู้เรียนต้องมีการนำเสนอแลกเปลี่ยนเรียนรู้ความรู้ที่ได้ทั้งหมดร่วมกัน โดยการสรุปเนื้อหา ความคิดของผู้เรียน ซึ่งผู้สอนคอยให้แนวทางหรือข้อเสนอแนะ

ขั้นที่ 8 การวัดและประเมินผล หมายถึง หลังเสร็จสิ้นกิจกรรมการเรียนการสอน มีการประเมินสิ่งที่ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการจัดการเรียนการสอนในแต่ละครั้ง ซึ่งได้มาจากการสรุปความรู้ การทำแบบทดสอบ การสะท้อนความคิดของผู้เรียนบนสื่อเครือข่ายสังคม การวัดการรู้เท่าทันสื่อของผู้เรียน เพื่อเป็นวัดและประเมินผลที่แสดง ให้เห็นถึงความคิด หลักการเลือกใช้ การวิเคราะห์สื่อและความสามารถด้านการรู้เท่าทันสื่อ

ภาพ 2

รูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

ตาราง 1

ผลการรับรองรูปแบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ

ประเด็นการประเมิน	1	2	3	4	5	M	SD	แปลผล
ภาพรวมของรูปแบบฯ								
1. วัตถุประสงค์ของรูปแบบการเรียนฯ	4	5	4	5	4	4.40	0.55	มาก
2. หลักการและแนวคิดพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบการเรียนฯ	4	5	5	4	5	4.60	0.55	มากที่สุด
3. องค์ประกอบของรูปแบบฯ	4	5	5	4	5	4.60	0.55	มากที่สุด
4. ขั้นตอนการจัดการเรียนการสอน	5	4	5	5	4	4.60	0.55	มากที่สุด
5. เครื่องมือที่ใช้ในการเรียน	4	5	4	5	5	4.60	0.55	มากที่สุด
องค์ประกอบ								
1. วัตถุประสงค์การเรียนรู้	4	4	5	5	4	4.40	0.55	มาก
2. การวิเคราะห์เนื้อหา	4	4	4	5	4	4.20	0.45	มาก
3. สื่อเครือข่ายสังคมและสื่อการเรียนการสอน	5	5	4	5	5	4.80	0.45	มากที่สุด
4. การจัดการเรียนรู้โดยใช้ความคิดเป็นฐาน	3	4	4	4	5	4.00	0.71	มาก
5. การประเมินผล	4	3	4	4	4	3.80	0.45	มาก
ขั้นตอนการจัดการเรียนการสอน								
1. การเตรียมการ								
1.1 วิเคราะห์ผู้เรียน เนื้อหาบทเรียน กำหนดคำถาม และเตรียมสื่อการเรียนการสอน	5	4	5	5	4	4.60	0.55	มากที่สุด
1.2 การปฐมนิเทศและแนะนำการเรียน	4	5	4	5	5	4.60	0.55	มากที่สุด
1.3 การทดสอบก่อนเรียน	5	5	5	4	5	4.80	0.45	มากที่สุด
2. กระบวนการเรียนการสอน								
2.1 ขึ้นตั้งประเด็นคำถาม	5	4	4	5	5	4.60	0.55	มากที่สุด
2.2 ขึ้นเรียนรู้ถึงการรู้เท่าทันสื่อ	4	5	4	4	5	4.40	0.55	มากที่สุด
2.3 ขึ้นสืบค้นจากสื่อ	4	5	5	5	4	4.60	0.55	มากที่สุด
2.4 ขึ้นการวิเคราะห์ วิพากษ์สื่อ	5	4	4	5	5	4.60	0.55	มากที่สุด
2.5 ขึ้นแลกเปลี่ยนความคิด อภิปรายร่วมกัน	4	4	5	5	5	4.60	0.55	มากที่สุด
2.6 ขึ้นสรุปความคิดร่วมกัน	4	5	4	4	5	4.40	0.55	มาก
3. การวัดและประเมินผล								
3.1 การทดสอบหลังเรียน	4	4	3	4	4	3.80	0.45	มาก
เครื่องมือที่ใช้ในรูปแบบ								
1. สื่อเครือข่ายสังคม Edmodo	4	5	5	4	5	4.60	0.55	มากที่สุด
2. แหล่งข้อมูลบนเว็บที่อยู่ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น เอกสาร	5	4	4	5	4	4.40	0.55	มาก
ประกอบข้อความ ภาพ เป็นต้น								
3. แบบวัดการรู้เท่าทันสื่อ	4	4	4	4	5	4.20	0.45	มาก
การใช้งานรูปแบบ								
1. รูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานฯ ที่พัฒนาขึ้นสามารถนำไปใช้จัดการเรียนการสอนได้จริง	4	5	4	5	4	4.60	0.55	มากที่สุด
2. สถานที่ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ตามรูปแบบการเรียนรู้อาศัยการคิดเป็นฐานฯ	4	4	5	4	5	4.40	0.55	มาก
3. ระยะเวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานฯ	5	4	4	4	4	4.20	0.45	มาก

ตาราง 1 (ต่อ)

ผลการรับรองรูปแบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ

ประเด็นการประเมิน	1	2	3	4	5	M	SD	แปลผล
4. รูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานฯ ที่พัฒนาขึ้นสามารถส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสื่อได้จริง	4	5	4	4	5	4.40	0.55	มาก
เฉลี่ยรวม						4.42	0.53	มาก

อภิปรายผล

ผลการศึกษาขั้นต้นแสดงให้เห็นว่ารูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสื่อเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต ประกอบด้วย ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) วัตถุประสงค์การเรียนรู้ 2) การวิเคราะห์เนื้อหา 3) สื่อเครือข่ายสังคมและสื่อการเรียนการสอน 4) การจัดการเรียนรู้โดยใช้ความคิดเป็นฐาน และ 5) การประเมินผล การเรียนการสอนแบ่งออกเป็น 8 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การเตรียมการจัดการเรียนรู้ 2) ตั้งประเด็นคำถาม 3) เรียนรู้ถึงการรู้เท่าทันสื่อ 4) สืบค้นจากสื่อ 5) การวิเคราะห์ วิพากษ์สื่อ 6) แลกเปลี่ยนความคิด อภิปรายร่วมกัน 7) สรุปความคิดร่วมกัน และ 8) การวัดและประเมินผล ซึ่งสามารถอภิปรายผลการวิจัยตามขั้นตอนการเรียนการสอน ดังนี้

1. การเตรียมการจัดการเรียนรู้ เป็นขั้นตอนที่ให้ผู้สอนกำหนดขอบข่ายการจัดการเรียนการสอนโดยมีหน้าที่ ดังนี้ 1) วิเคราะห์ผู้เรียน เนื้อหาบทเรียน วัตถุประสงค์การเรียนรู้ 2) กำหนดการใช้คำถาม ระดับคำถามให้เหมาะสมกับผู้เรียน 3) กำหนดเทคนิควิธีการสอนและกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมและสอดคล้องกับผู้เรียน เนื้อหา และวัตถุประสงค์การเรียนรู้ และ 4) จัดเตรียมสื่อการเรียนการสอน แหล่งการเรียนรู้และเครื่องมือวัดและประเมินผล สอดคล้องกับแนวคิดของ วารินทร์ แก้วอุไร (2555) ได้กล่าวว่า การวางแผนการสอน คือ การเตรียมการสอนล่วงหน้า ทำให้ผู้สอนมีแนวทางในการสอนและได้ทราบว่าสอนเนื้อหาใด ต้องใช้เวลาในการสอนเท่าไร มีวัตถุประสงค์การเรียนรู้อะไรบ้าง การสอนต้องใช้ด้วยวิธีใด ใช้สื่อการเรียนการสอนอะไรประกอบการสอน และวัดผลประเมินผลโดยวิธีและเครื่องมือใด

2. ตั้งประเด็นคำถาม เป็นขั้นเปิดประเด็นความคิด โดยเน้นการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในการเรียน โดยมีการกำหนดเทคนิค วิธีการ การใช้สื่อประกอบการใช้คำถาม เพื่อเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการคิด ทบทวน แสดงความคิดเห็นให้ผู้เรียนนำความรู้เดิมมาเชื่อมโยงกับความรู้ใหม่ การใช้คำถามเป็นเทคนิคสำคัญในการเสาะแสวงหาความรู้ที่มีประสิทธิภาพ เป็นกลวิธีการสอนที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ที่พัฒนาทักษะการคิด การตีความ การไตร่ตรอง การถ่ายทอดความคิด สามารถนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงการจัดกระบวนการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี (ทศนา แหมมณี, 2550)

3. เรียนรู้ถึงการรู้เท่าทันสื่อ คือ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้านการเรียนรู้เท่าทันสื่อโดยยังต้องใช้คำถามในการขยายและต่อยอดความคิดของผู้เรียน และพยายามค้นหาประเด็นและโอกาส เพื่อทำให้สถานการณ์ต่าง ๆ ในชีวิตของผู้เรียนชัดเจนขึ้น ซึ่งลักษณะสำคัญนี้ช่วยให้สามารถเรียนรู้ด้วยการพิจารณาจากประเด็นบริบททางประวัติศาสตร์และความเป็นอุดมคติ (พรทิพย์ เย็นจะบก, 2552)

4. สืบค้นจากสื่อ เป็นขั้นที่ผู้เรียนได้ไปสืบค้นหาข้อมูลจากเว็บไซต์ สื่อเครือข่ายสังคม หรือสื่ออื่น ๆ เกี่ยวกับเรื่องที่กำลังศึกษาในรายวิชา ซึ่งมีการนำความรู้เกี่ยวกับการใช้งานอินเทอร์เน็ต มาประยุกต์ใช้ในการศึกษาหาความรู้ ได้แก่ การสืบค้นข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต โดยการใช้งานอินเทอร์เน็ตเกี่ยวกับการศึกษานี้สามารถแบ่งเนื้อหาออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้ 1) การสืบค้นข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต 2) การนำข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตมาใช้งาน และ 3) การสร้างแหล่งข้อมูลด้วยตนเอง (นิตยา ชูเอียด, 2551) เนื่องจากการสืบค้น

ข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตนั้น สามารถเข้าถึงได้ง่าย รวดเร็ว และสืบค้นได้ทุกที่ทุกเวลา อีกทั้งยังมีแหล่งข้อมูลที่หลากหลายบนอินเทอร์เน็ต

5. การวิเคราะห์ วิพากษ์สื่อ เป็นขั้นที่ผู้สอนเป็นคนตั้งประเด็นคำถาม โดยให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์ และสะท้อนความคิดของผู้เรียนออกมา โดยผู้สอนคอยแนะนำชี้แนะและกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดทักษะการรู้เท่าทันสื่อ ด้วยคำถาม เพื่อให้ผู้เรียนฝึกการคิดวิเคราะห์ข้อมูลจากสื่อว่า มีความถูกต้อง ความน่าเชื่อถือ ความสามารถในการเข้าถึงและเลือกใช้ และการตีความเนื้อหาของสื่อ ซึ่งเนื้อหาของสื่อสามารถสะท้อนถึงเป้าหมายของสื่อและเป้าหมายของสื่อ นั้นเป็นองค์ประกอบสำคัญอย่างหนึ่งที่จะต้องพิจารณาในการวิเคราะห์สื่อ (พรทิพย์ เย็นจะบก, 2552) สอดคล้องกับแนวคิดของ Thoman & Jolls (2008) ได้กล่าวว่า การวิเคราะห์สื่อเป็นทักษะ ที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถตรวจสอบ ตีความ ประเมินค่า และออกแบบรูปแบบของเนื้อหาสาร โครงสร้างของเนื้อหาสาร และการเรียงลำดับเหตุการณ์ของเนื้อหาสาร รวมถึงสามารถใช้แนวคิดต่าง ๆ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองในการทำ ความเข้าใจบริบทของเนื้อหาที่น่าสนใจ

6. แลกเปลี่ยนความคิด อภิปรายร่วมกัน เป็นขั้นให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนความคิดของตนเองและอภิปรายระหว่างผู้สอนและผู้เรียนด้วยกัน เพื่อให้เกิดการขยายความรู้ความเข้าใจการเรียนรู้เท่าทันสื่อ อีกทั้งยังทราบถึงการเรียนรู้ด้านการรู้เท่าทันสื่อของผู้เรียน โดยเน้นปฏิบัติและการมีส่วนร่วมของผู้เรียน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ซักถามแบบเท่าเทียมกัน นอกจากนี้ยังช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบต่องานของตนเองมากขึ้นช่วยให้ผู้เรียนคิดและมีแผนการเรียนรู้ ซึ่งทำให้มีความสนใจอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งยังส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมหรือปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ส่งผลต่อการพัฒนาทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น (พรทิพย์ เย็นจะบก, 2552; Thoman & Jolls, 2008)

7. สรุปความคิดร่วมกัน เป็นขั้นการสรุปความรู้ความคิด ผลการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้ ประโยชน์ที่ได้รับในการเรียน โดยผู้สอนจะเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการสรุปความรู้ ความคิด ภาพรวมของสิ่งที่ได้เรียนรู้ หรือสาระและความสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อ ซึ่งผู้สอนคอยให้แนวทางหรือข้อเสนอแนะ สอดคล้องกับแนวคิดของ พรทิพย์ เย็นจะบก (2552) ที่กล่าวไว้ว่า การเรียนรู้เท่าทันสื่อ ต้องอาศัยความร่วมมือและช่วยเหลือกันทั้งระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน โดยแต่ละกิจกรรมอาจจะต้องมีการแบ่งกลุ่มย่อย ข้อมูลและความคิดเห็นของผู้เรียนคนหนึ่ง ๆ สามารถกลายเป็นข้อมูลให้กับคนทั้งกลุ่มได้

8. การวัดและประเมินผล เป็นขั้นการประเมินสิ่งที่ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการจัดการเรียนการสอนในแต่ละครั้ง ซึ่งได้มาจากการสรุปความรู้ การสังเกตพฤติกรรม การทำแบบทดสอบ การสะท้อนความคิดของผู้เรียน หรือการวัดการรู้เท่าทันสื่อของผู้เรียน โดยการวัดการรู้เท่าทันสื่อสามารถประเมินได้จากเกณฑ์การประเมินการรู้ทันสื่อหรือแบบทดสอบเชิงสถานการณ์ (ปกรณ ประจัญบาน และ อนุชา กอนพวง, 2559)

ข้อเสนอแนะในการนำรูปแบบไปใช้

1. การวิจัยครั้งต่อไป สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับกลุ่มเป้าหมายที่มีระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน เช่น ระดับมัธยมศึกษา เป็นต้น โดยเฉพาะการเรียนการสอนจำเป็นต้องมีการสืบค้น รวบรวมข้อมูลต่าง ๆ จากสื่อ และแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย

2. การวิจัยครั้งต่อไป สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในสาระวิชาหลักได้ เช่น วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา เป็นต้น หรือรายวิชาอื่น ๆ ที่เหมาะสำหรับการเรียนการสอนที่ต้องการการสืบค้นหาข้อมูล รวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลไปสืบค้น รวมทั้งการออกแบบและพัฒนาชิ้นงานหรือผลงานได้ เช่น เรียงความ โปสเตอร์ โครงการ เป็นต้น

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- เชมณัฐ มิ่งศิริธรรม. (2553). Social Media สื่อสร้างสรรค์เพื่อการศึกษา. *Veridian E-Journal*, 6(1), 72-81
- ชนาธิป นรกุล และ สุพิน บุญชูวงศ์. (2554). *การสอนกระบวนการคิด : ทฤษฎีและการนำไปใช้*. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ญาณกร สุทัศนมาลี และ สุนทร สืบคำ. (2553). *การสอนโดยการกระตุ้นให้นักศึกษาคำถาม (Teaching by motivating students to questioning)* [รายงานการวิจัยในชั้นเรียน]. คณะวิศวกรรมและอุตสาหกรรมเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้. https://engineer.mju.ac.th/goverment/20111119104834_engineer/File20120629134256_14447.pdf
- ทิตนา แคมมณี. (2550). *ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิตยา ชูเอียด. (2551, 28 ตุลาคม). *การสืบค้นข้อมูล*. http://www.thaigoodview.com/library/teachershow/nakhonsithamrat/nittaya_c/meaow2/page04_2.htm
- ปกรณ ประจัญบาน และ อนุชา กอนพวง. (2559). การวิจัยและพัฒนาแบบวัดทักษะในศตวรรษที่ 21 ด้านการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา. *Journal of Education Naresuan University*, 18(1), 144-154.
- พรทิพย์ เย็นจะบก. (2552). *ถอดรหัสลับความคิด เพื่อการรู้เท่าทันสื่อ: คู่มือการเรียนรู้เท่าทันสื่อ*. ออฟเซ็ทครีเอชั่น.
- วาริรัตน์ แก้วอุไร. (2555). *การวางแผนการสอน*. GotoKnow. <https://www.gotoknow.org/posts/66247>
- สมศักดิ์ สินธุระเวชญ์. (2542). *มุ่งสู่คุณภาพการศึกษา*. ไทยวัฒนาพานิช.
- สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ [กสทช]. (2556). *สื่อมีบทบาทในสังคมอย่างไรบ้าง*. <http://bcp.nbtc.go.th/th/detail/2017-01-25-18-35-34>.
- สุกัญญา ศรีสืบสายม. (2551). *การจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการการอ่านและการคิด*. นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่น.
- อรรวรรณ วงศ์แก้วโพธิ์ทอง. (2553). Social Media เครื่องมือเพิ่มศักยภาพทางธุรกิจ Social Media: Tool for Enhancing Business Competency. *วารสารนักบริหาร*, 30(4), 63-69.
- อุษา บิ๊กกินส์. (2555). การรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศ Media and Information Literacy. *วารสารสุทธิปริทัศน์*, 26(80), 147-162.

ภาษาอังกฤษ

- Churchill, E. (2012, October). Social media meaning. In P. Cesar (Chair), *SAM '12: Proceedings of the 2012 international workshop on Socially-aware multimedia*. MM '12: ACM Multimedia Conference, Nara, Japan. <http://dl.acm.org/citation.cfm?id=2390876>
- Eley, B., & Tilley, S. (2009). *Online marketing inside out*. SitePoint.

- European Commission. (2007) *Communication from the commission to the European parliament, the council, the European economic and social committee and the committee of the regions-A European approach to media literacy in the digital environment*. Commission of the European Communities.
- Swartz, R. J., Costa, A. L., Beyes, B. K., Reagan, R., & Kallick, B. (2008). *Thinking-based learning: promoting quality student achievement in the 21th century*. Columbia University.
- Thoman, E., & Jolls, T. (2008). *Literacy for the 21st century: An overview & orientation guide to media literacy education* (2nd ed.). Center for Media Literacy.
- Warr, W. A. (2008). Social software: Fun and games, or business tools. *Journal of Information Science*, 34(4), 591-604. <https://doi.org/10.1177/0165551508092259>
- Wilson, C., Grizzle, A., Tuazon, R., Akyempong, K., & Cheung, C. (2011). *Media and information literacy curriculum for teachers*. UNESCO.